

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ

П'ЯТА СЕКЦІЯ

**СПРАВА «БОГДАН ШЕВЧУК ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF BOGDAN SHEVCHUK v. UKRAINE)**

(Заява № 55737/16)

РІШЕННЯ

Ст. 34 • Перешкоджання здійсненню права на подання індивідуальної заяви •
Залучення того ж судді районного суду до першого кримінального провадження щодо заявника, яке стало предмет його заяви до Суду, та до нового кримінального провадження щодо нього • Ця суддя продовжила розгляд нового провадження, після того як дізналася про подання цієї заяви • Достатній непрямий доказ того, що клопотання заявника не розглядати його заяву у Суді було подано під неправомірним тиском судді районного суду в новому кримінальному провадженні щодо нього.

П. 1 ст. 5 • Незаконне тримання заявника під вартою через продовження строку тримання суддею районного суду в першому кримінальному провадженні після того, як апеляційний суд передав його справу до іншого суду • Продовження строку тримання під вартою з перевищенням повноважень становило «грубе та очевидне порушення», яке не могло бути виправлене в межах перегляду справи судом.

Підготовлено Секретаріатом. Не є обов'язковим для Суду.

СТРАСБУРГ

24 квітня 2025 року

ОСТАТОЧНЕ

24.07.2025

Це рішення набуло статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції. Його текст може підлягати редакційним виправленням.

У справі «Богдан Шевчук проти України»

Європейський суд з прав людини (П'ята секція), засідаючи палатою, до складу якої увійшли:

Маттіас Гуйомар (*Mattias Guyomar*), Голова,
Армен Арутюнян (*Armen Harutyunyan*),
Стефані Моро-Вікстром (*Stéphanie Mourou-Vikström*),
Гільберто Фелічі (*Gilberto Felici*), Голова,
Діана Сирку (*Diana Sârcu*),
Катержіна Шімачкова (*Kateřina Šimáčková*),
Микола Гнатовський (*Mykola Gnatovskyy*), судді,

та Віктор Соловейчик (*Victor Soloveytchik*), Секретар секції,
з огляду на:

заяву (№ 55737/16), яку 03 вересня 2016 року подав до Суду проти України на підставі статті 34 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) громадянин України, пан Богдан Григорович Шевчук (далі – заявник);

рішення повідомити Уряд України (далі – Уряд) про скарги щодо стверджуваної незаконності тримання заявника під вартою та стверджуваного втручання органів державної влади у право заявника на подання індивідуальної заяви;

зауваження сторін;

після обговорення за зачиненими дверима 25 березня 2025 року постановляє таке рішення, що було ухвалено у той день:

ВСТУП

1. Справа стосується скарг за пунктами 1 та 4 статті 5 Конвенції щодо законності тримання заявника під вартою та наявності ефективної процедури для оскарження законності такого тримання під вартою. Вона також стосується стверджуваного тиску, який чинився на заявника органами державної влади з метою змусити його відмовитися підтримувати свою заяву до Суду у супереч статті 34 Конвенції.

ФАКТИ

2. Заявник народився у 1979 році та проживає у смт. Затока, Одеська область. Його представляв пан М.Г. Коротюк, юрист, який практикує у м. Київ.

3. Уряд представляла його Уповноважений, пані М. Сокоренко з Міністерства юстиції.

4. Факти справи можуть бути узагальнені таким чином.

I. ПЕРШЕ ПРОВАДЖЕННЯ ЩОДО ЗАЯВНИКА

5. У січні 2016 року органи досудового розслідування порушили кримінальне провадження щодо заявника за фактом зловживання владою (далі – перше розслідування). 31 травня 2016 року заявника затримали у контексті цього розслідування, і 01 червня 2016 року Київський районний суд міста Одеси (далі – Київський районний суд) обрав йому запобіжний захід у вигляді тримання під вартою та визначив розмір застави як альтернативний запобіжний захід. 30 червня 2016 року строк тримання заявника під вартою було продовжено до 28 серпня 2016 року.

6. 17 серпня 2016 року Апеляційний суд Одеської області (далі – апеляційний суд) постановив передати справу до Білгород-Дністровського міськрайонного суду Одеської області для розгляду, встановивши, що кримінальне провадження щодо заявника було підсудне цьому суду.

7. 22 серпня 2016 року Київський районний суд, як суд першої інстанції, продовжив строк тримання заявника під вартою до 20 жовтня 2016 року. Ухвала, яка не підлягала оскарженню, була постановлена суддею Ф.

8. Суддя Ф. відхилила доводи захисника заявника про те, що кримінальне провадження щодо заявника більше не було підсудне Київському районному суду, на тій підставі, що їй потрібне було роз'яснення рішення апеляційного суду від 17 серпня 2016 року.

9. У листі від 06 вересня 2016 року апеляційний суд нагадав судді Ф. про важливість виконання рішень судів вищих інстанцій та національного законодавства.

10. Із серпня до вересня 2016 року заявник подавав численні скарги до судів, в яких він стверджував, що його тривале тримання під вартою було незаконним, і вимагав свого звільнення, але безрезультатно. Зокрема, 05 вересня 2016 року Малиновський районний суд міста Одеси залишив без розгляду клопотання, подане його захисником, щодо звільнення заявника, оскільки ухвала Київського районного суду від 22 серпня 2016 року про продовження строку тримання заявника під вартою набрала чинності, що перешкоджало розгляду її законності відповідно до статті 206 Кримінального процесуального кодексу України, на яку посилався заявник. 16, 21 та 23 вересня 2016 року Ізмаїльський міськрайонний суд Одеської області відмовляв у задоволенні клопотань захисника про звільнення заявника з подібних причин.

11. Також, із серпня до вересня 2016 року було подано декілька скарг до Вищої кваліфікаційної комісії суддів України щодо незаконного продовження строку тримання заявника під вартою суддею Ф. після постановлення ухвали апеляційного суду від

17 серпня 2016 року та затримок із передачею матеріалів справи з Київського районного суду до нового компетентного суду. У матеріалах справи відсутня інформація про результати розгляду цих скарг.

12. Заявник надав Суду копію інформації, розміщеної на вебсайті апеляційного суду 02 вересня 2016 року, згідно з якою Київський районний суд на цю дату ще не передав кримінальну справу щодо заявника до Білгород-Дністровського міськрайонного суду Одеської області.

13. У невизначену дату кримінальна справа щодо заявника була передана до Білгород-Дністровського міськрайонного суду Одеської області, який 18 жовтня 2016 року продовжив строк тримання заявника під вартою на інший термін до 16 грудня 2016 року. 14 грудня 2016 року заявника було звільнено під заставу.

14. 21 квітня 2020 року суд першої інстанції затвердив угоду про визнання винуватості, укладену між стороною обвинувачення і заявником, і визнав останнього винним, обравши йому покарання у виді одного року та шести місяців позбавлення волі. Зарахувавши період часу, який заявник провів під вартою у межах попереднього ув'язнення, суд першої інстанції також визнав заявника таким, що повністю відбув свій строк позбавлення волі. Заявник подав апеляційну і касаційну скарги на свій обвинувальний вирок, ґрунтуючись на фактах і нормах законодавства; вони були залишені без задоволення 26 жовтня 2021 року та 18 січня 2022 року відповідно.

II. ПОВІДОМЛЕННЯ ПРО ЗАЯВУ УРЯДУ ДЕРЖАВИ-ВІДПОВІДАЧА

15. У листопаді 2016 року, серпні 2021 року та жовтні 2022 року заявник підтверджував, що підтримував свою заяву, та надавав Суду оновлену інформацію про хід його справи.

16. 25 січня 2023 року Суд повідомив Уряд про скарги заявника за пунктами 1 та 4 статті 5 Конвенції. 12 липня 2023 року Уряд надав свої зауваження щодо суті скарг заявника. 05 вересня 2023 року Суд отримав коментарі заявника до зауважень Уряду, підписані його представником.

17. 13 жовтня 2023 року Суд поінформував сторони, що обмін зауваженнями між сторонами було завершено.

III. ДРУГЕ ПРОВАДЖЕННЯ ЩОДО ЗАЯВНИКА

18. 20 червня 2023 року органи державної влади повідомили заявника, що його підозрювали у шахрайстві, підробці документів та

відмиванні доходів у контексті кримінального провадження, порушеного 28 вересня 2022 року (далі – друге провадження).

19. 22 червня 2023 року суддя Ф. Київського районного суду задовольнила клопотання, подане слідчим, який вимагав застосування до заявника запобіжного заходу у вигляді тримання його під вартою в контексті цього нового розслідування.

20. 04 серпня 2023 року суддя Ф. продовжила строк тримання заявника під вартою.

21. Поки тривало розслідування, заявник звернувся до суду з клопотанням про зміну запобіжного заходу на непов'язаний з триманням під вартою, аргументуючи це тим, що у нього на утриманні був батько похилого віку та неповнолітній син.

22. 11 вересня 2023 року суддя Ф. відмовила у задоволенні цього клопотання як необґрунтованого.

23. 28 вересня 2023 року суддя Ф. відмовила у задоволенні клопотання слідчого про продовження строку тримання заявника під вартою і замість цього застосувала до нього запобіжний захід у вигляді цілодобового домашнього арешту.

24. У незазначену дату слідчий направив обвинувальний акт щодо заявника до Київського районного суду для розгляду.

25. 08 листопада 2023 року суддя В. Київського районного суду, діючи як суддя першої інстанції, переніс підготовче засідання на 22 листопада 2023 року та продовжив строк цілодобового домашнього арешту заявника.

IV. КЛОПОТАННЯ ЗАЯВНИКА НЕ РОЗГЛЯДАТИ ЙОГО ЗАЯВУ

26. 09 листопада 2023 року заявник особисто надіслав електронний лист до Суду, в якому просив «не розглядати [його] скаргу у зв'язку з втратою актуальності [для нього] даного питання». У відповідь на цей електронний лист, який був йому пересланий для ознайомлення, представник заявника повідомив, що заявник подав це клопотання під впливом судді Ф. Київського районного суду та прокуратури області, які були залучені до його справи у 2016 році. Представник заявника додатково надав копію електронного листування між ним і його клієнтом, що відбулося 05 грудня 2023 року, з якого випливає, що заявник побоювався тиску з боку судді Ф., якщо він продовжуватиме підтримувати свою заяву у Суді. Зокрема, заявник написав таке:

«[Суддя] Ф. — не дурна людина, і рано чи пізно вона дізнається, що [провадження у Суді] триває... коли вона [дізнається], вона використає всю свою злість, щоб змусити мене замовкнути. Наразі [моя кримінальна справа] йде відносно добре, і я не хочу створювати собі проблем в майбутньому».

27. 20 лютого 2024 року Уряду було повідомлено про скаргу щодо можливого тиску, який чинився на заявника.

ВІДПОВІДНА НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА

28. Стаття 34 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України) регулює питання направлення кримінальних проваджень з одного суду до іншого. Зокрема, пункт 1 частини другої статті 34 КПК України передбачає, що направлення кримінального провадження з одного (компетентного) суду до іншого в межах юрисдикції одного суду апеляційної інстанції вирішується колегією суддів відповідного суду апеляційної інстанції. Пункт 1 частини п'ятої статті 34 КПК України передбачає, що спори між судами [одного рівня] про підсудність справи не допускаються.

29. Стаття 75 КПК України визначає обставини, що виключають участь судді у кримінальному провадженні. Зокрема, частина перша статті 75 передбачає, що суддя не може брати участь у певному кримінальному провадженні, якщо:

(1) він є заявником, потерпілим, цивільним позивачем, цивільним відповідачем, близьким родичем чи членом сім'ї слідчого, прокурора, підозрюваного, обвинуваченого, заявника, потерпілого, цивільного позивача, цивільного відповідача;

(2) він брав участь у цьому провадженні як свідок, експерт, спеціаліст, представник персоналу органу пробації, перекладач, слідчий, прокурор, захисник або представник;

(3) він особисто, його близькі родичі чи члени його сім'ї заінтересовані в результатах провадження;

(4) за наявності інших обставин, які викликають сумнів у його неупередженості; або

(5) було порушено процедуру визначення судді для розгляду кримінального провадження.

30. Стаття 80 КПК України передбачає, що якщо у певній справі існують будь-які підстави, передбачені у статті 75 КПК України, суддя зобов'язаний заявити самовідвід.

31. Стаття 206 КПК України встановлює загальні обов'язки судді щодо захисту прав людини. Частина перша статті 206 КПК України надає право будь-якому судді суду, в межах територіальної юрисдикції якого знаходиться особа, яка тримається під вартою, право постановити ухвалу, якою зобов'язати будь-який орган державної влади чи службову особу забезпечити додержання прав такої особи.

Частина друга статті 206 передбачає, що щоразу, коли суддя отримує з будь-яких джерел відомості, які створюють обґрунтовану підозру, що в межах територіальної юрисдикції суду знаходиться особа, позбавлена свободи за відсутності судового рішення, яке набрало законної сили, або не звільнена з-під варти після внесення застави в установленому цим КПК України порядку, цей суддя зобов'язаний постановити ухвалу, якою має зобов'язати будь-який

орган державної влади чи службову особу, під вартою яких тримається особа, негайно доставити цю особу до слідчого судді для з'ясування підстав позбавлення свободи.

Частина третя статті 206 передбачає, що суддя зобов'язаний звільнити позбавлену свободи особу, якщо орган державної влади чи службова особа, під вартою яких тримається ця особа, не надасть судові рішення, яке набрало законної сили, або не доведе наявності інших правових підстав для позбавлення особи свободи.

ПРАВО

I. МЕЖІ РОЗГЛЯДУ СПРАВИ

32. Після того, як Уряд держави-відповідача повідомили про справу, заявник подав до Суду нову скаргу, стверджуючи, що розмір застави, встановлений Київським районним судом у його ухвалі від 01 червня 2016 року (див. пункт 5), був надто високим. На думку Суду, нова скарга заявника не є уточненням його первинних скарг до Суду, щодо яких сторони надали коментарі. Тому Суд вважає, що буде недоцільно розглядати її в контексті цієї справи (див. рішення у справі «Піряник проти України» (*Piryanik v. Ukraine*), заява № 75788/01, пункт 20, від 19 квітня 2005 року).

II. ЩОДО КЛОПОТАННЯ ЗАЯВНИКА НЕ РОЗГЛЯДАТИ ЙОГО ЗАЯВУ ТА СТВЕРДЖУВАНОГО ПОРУШЕННЯ СТАТТІ 34 КОНВЕНЦІЇ

33. Враховуючи обставини справи, Суд вважає за необхідне розглянути клопотання заявника вилучити його заяву з реєстру справ, подане відповідно до статті 37 Конвенції, у контексті його подальшої скарги на втручання органів державної влади у його право на подання індивідуальної заяви згідно зі статтею 34 Конвенції. Відповідні частини зазначених положень передбачають:

Стаття 34 Конвенції

«Суд може приймати заяви від будь-якої особи, неурядової організації або групи осіб, які вважають себе потерпілими від допущеного однією з Високих Договірних Сторін порушення прав, викладених у Конвенції або Протоколах до неї. Високі Договірні Сторони зобов'язуються не перешкоджати жодним чином ефективному здійсненню цього права.»

Стаття 37 Конвенції

«1. Суд може на будь-якій стадії провадження у справі прийняти рішення про вилучення заяви з реєстру, якщо обставини дають підстави дійти висновку:

РІШЕННЯ У СПРАВІ «БОГДАН ШЕВЧУК ПРОТИ УКРАЇНИ»

(а) що заявник не має наміру далі підтримувати свою заяву

...

Проте Суд продовжує розгляд заяви, якщо цього вимагає повага до прав людини, гарантованих Конвенцією та Протоколами до неї. ...»

А. Доводи сторін

34. Заявник стверджував, що він перебував під тиском судді Ф. Київського районного суду та прокуратури області, які були залучені до подій 2016 року, пов'язаних з першим провадженням. Він також зазначив, що після того, як у січні 2023 року Уряд повідомили про скарги заявника за пунктами 1 та 4 статті 5 Конвенції, 20 червня 2023 року заявнику повідомили про підозру у шахрайстві в межах іншого провадження, і 22 червня 2023 року суддя Ф. обрала йому запобіжних захід у вигляді тримання під вартою в контексті цього нового розслідування. Після того, як заявнику восени 2023 року було запропоновано «вирішення» кримінального провадження щодо нього в обмін на відмову підтримувати заяву, що перебувала на розгляді у Суді, тримання його під вартою було замінено на домашній арешт. Аргументуючи, що поводження із заявником суддею Ф. та прокуратурою області становило порушення статті 34 Конвенції, представник заявника стверджував, що заявник перебував у вразливому становищі, коли звертався до Суду з клопотанням вилучити його заяву з реєстру справ.

35. Він також посилався на статтю 75 КПК України, яка забороняла судді брати участь у провадженні, якщо існували обставини, які викликали сумніви щодо його неупередженості. Він вважав, що суддя Ф. повинна була заявити самовідвід у другому провадженні, як тільки усвідомила, що воно стосується відповідача, який фактично оскаржував у Суді рішення, які вона ухвалила під час першого провадження. Насамкінець представник заявника стверджував, що копія електронного листування між ним та його клієнтом, що відбулося 05 грудня 2023 року (див. пункт 26), доводила, що заявник побоювався тиску з боку судді Ф., якщо він продовжуватиме підтримувати свою заяву у Суді.

36. Уряд стверджував, що тиску з боку судді Ф. або прокуратури області не було, і заявник ніколи не порушував це питання у органах державної влади. Заявник не повідомив Київський районний суд про свою заяву до Суду, а ухвали, постановлені суддею Ф. у другому провадженні, були законними та обґрунтованими.

37. Крім того, Уряд стверджував, що після первинного повідомлення про справу у січні 2023 року, 20 червня 2023 року він надіслав запити до відповідних органів державної влади щодо питань, поставлених Судом Уряду, з метою підготовки зауважень у цій справі.

28 червня 2023 року Київський районний суд надав запитувані документи та інформацію. Уряд наголосив, що суддя Ф. не знала про заяву заявника до Суду до 20 червня 2023 року.

38. Уряд додав, що заявник подав своє клопотання вилучити його заяву з реєстру справ Суду після того, як кримінальне провадження було передано іншому судді для вивчення на етапі розгляду справи у суді. Уряд також стверджував, що належного спілкування між заявником та його представником не було, оскільки останній дізнався про стверджуваний тиск на заявника з листа до Суду, а не від свого клієнта. Насамкінець Уряд наголосив, що з огляду на клопотання заявника про припинення розгляду його справи, вона має бути вилучена з реєстру справ Суду.

В. Оцінка Суду

39. Відповідні загальні принципи щодо зобов'язання держави не перешкоджати ефективному здійсненню права на подання індивідуальної заяви за статтею 34 Конвенції були нещодавно наведені в рішенні у справі «Ширханян проти Вірменії» (*Shirkhanyan v. Armenia*), заява № 54547/16, пункти 191 – 194, від 22 лютого 2022 року). Зокрема, для ефективного функціонування системи подання індивідуальних заяв, встановленої статтею 34 Конвенції надзвичайно важливо, щоб заявники або потенційні заявники могли вільно спілкуватися із Судом, не піддаючись будь-якій формі тиску з боку органів державної влади з метою відкликання або зміни їхніх скарг (див. рішення у справах «Сисоева та інші проти Латвії» (вилучення з реєстру) [ВП] (*Sisojeva and Others v. Latvia*) (striking out) [GC], заява № 60654/00, пункти 115 і 116, ЄСПЛ 2007-I та «МакШейн проти Сполученого Королівства» (*McShane v. the United Kingdom*), заява № 43290/98, пункт 149, від 28 травня 2002 року та наведені в ньому справи).

40. У цьому контексті поняття «будь-яка форма тиску» включає не лише прямий примус та кричущі акти залякування, а й інші неналежні непрямі дії або спілкування, спрямовані на те, щоб залякати або знеохотити заявників від підтримання скарги за Конвенцією, або які мають «негативні наслідки» на здійснення права на подання індивідуальної заяви заявниками та їхніми представниками (див. рішення у справі «Расул Джафаров проти Азербайджану» (*Rasul Jafarov v. Azerbaijan*), заява № 69981/14, пункт 177, від 17 березня 2016 року та наведені в ньому справи). Наміри або причини, що лежать в основі відповідних дій чи бездіяльності, мають невелике значення під час оцінки того, чи була дотримана стаття 34 Конвенції; важливим є те, чи ситуація, яка виникла в результаті дії або бездіяльності органів державної влади, відповідає статті 34 Конвенції (див. рішення у справі

«Паладі проти Молдови» [ВП] (*Paladi v. Moldova*) [GC], заява № 39806/05, пункт 87, від 10 березня 2009 року). Крім того, Суд повинен оцінити вразливість скажника та ризик впливу на нього з боку органів державної влади. Позиція заявника може бути особливо вразливою, коли він тримається під вартою з обмеженим зв'язком зі своєю сім'єю або зовнішнім світом (див. рішення у справі «Котлет проти Румунії» (*Cotlet v. Romania*), заява № 38565/97, пункт 71, від 03 червня 2003 року).

41. Суд бере до уваги клопотання заявника не розглядати його заяву, а також доводи його представника про те, що клопотання було подано під тиском судді Ф. Київського районного суду та прокуратури області, залучених до подій 2016 року (див. пункт 26).

42. Суд зауважує, що він зазвичай вилучає заяви з реєстру справ, коли заявники повідомляють його, що більше не зацікавлені у підтриманні своїх заяв. Під час аналізу таких клопотань Суд враховує, чи міг заявник перебувати в особливо вразливому становищі (див. у контексті статті 34 Конвенції рішення у справі «Князев проти Росії» (*Knyazev v. Russia*), заява № 25948/05, пункт 116, від 08 листопада 2007 року з подальшими посиланнями). Такі клопотання необхідно розглядати з обережністю. Наприклад, у попередніх справах у контексті статті 34 Конвенції Суд стискався із ситуаціями, коли клопотання про відмову від заяви згодом відкликалися заявниками, оскільки вони були подані під тиском (див., у відповідній частині згадане рішення у справі «Князев проти Росії» (*Knyazev v. Russia*) та рішення у справі «Еначе проти Румунії» (*Enache v. Romania*), заява № 10662/06, пункт 69 – 71, від 01 квітня 2014 року).

43. Повертаючись до обставин цієї справи і зазначаючи, що скарги заявника щодо втручання в його право на подання індивідуальної заяви, подані його представником, були направлені пізніше, ніж надіслане заявником клопотання не розглядати заяву, Суд зауважує, що заявник, як вбачається, зрештою вирішив підтримати розгляд своєї справи (див. пункт 26). У будь-якому випадку, зважаючи на свої висновки, що заявник перебував у вразливому становищі і його клопотання не розглядати заяву було чітко вмотивоване побоюваннями щодо результату розгляду кримінального провадження 2023 року (див. пункти 44 – 54), Суд вважає, що клопотання заявника не може розглядатися як таке, що вказує на його справжній намір, щоб його справа була вилучена зі реєстру справ Суду відповідно до вимог статті 37 Конвенції. Тому Суд не може прийняти це клопотання і, крім того, вважає, що повага до прав людини вимагає від нього продовжити розгляд цієї заяви відповідно до пункту 1 статті 37 Конвенції *in fine*.

44. Щодо скарги заявника за статтею 34 Конвенції, то Суд зауважує, що суддя Ф. була залучена до первинного провадження щодо заявника у 2016 році, коли вона розглядала питання тримання

заявника під вартою після того, як справа за підслідністю була передана до іншого суду для розгляду (див. пункти 7 та 8). Крім того, суддя Ф. також була залучена до нового провадження, в якому вона неодноразово постановляла ухвали щодо тримання заявника під вартою в період з червня до листопада 2023 року (див. пункти 19, 20, 22 та 23).

45. Немає сумнівів, що суддя Ф. дізналася про цю справу найпізніше 28 червня 2023 року, коли Київський районний суд відповів на запит Уряду щодо інформації, яка стосувалася справи (див. пункт 37).

46. Зважаючи на спроби заявника ініціювати дисциплінарне провадження щодо судді Ф. у зв'язку з подіями 2016 року (див. пункт 11) та той факт, що, подавши цю заяву, заявник домагався ухвалення рішення Європейського суду з прав людини значною мірою щодо відповідності дій судді Ф. у 2016 році Конвенції, Суд не може виключити, що продовження розгляду справи заявника на національному рівні суддею Ф., зокрема після того, як вона дізналася про цю справу, міг викликати сумніви щодо її неупередженості. Суд зауважує, що самовідвід судді, як це передбачено статтею 75 КПК України, міг би бути одним зі способів усунення всіх можливих сумнівів в очах як розсудливого спостерігача, так і сторони захисту.

47. За цих дуже специфічних обставин від судді Ф. можна було б розумно очікувати вжиття заходів для виключення будь-якого передбачуваного конфлікту інтересів та усунення сумнівів, які розсудливий спостерігач міг би мати щодо її неупередженості під час постановлення ухвал у 2023 році, які серйозно впливали на заявника, такі як ті, що стосувалися позбавлення свободи у розумінні статті 5 Конвенції.

48. Однак у зв'язку з цим Суд зауважує, що предмет цієї справи не стосується питань справедливості провадження у розумінні пункту 1 статті 6 Конвенції, який встановлює конкретні правила стосовно неупередженості головуючого судді та його обов'язків у ситуації конфлікту інтересів (див. рішення у справі «Сіґрідюр Елін Сіґфусдоттір проти Ісландії» (*Sigríður Elín Sigfúsdóttir v. Iceland*), заява № 41382/17, пункти 35 і 36, від 25 лютого 2020 року та «Хорватська федерація гольфу проти Хорватії» (*Croatian Golf Federation v. Croatia*), заява № 66994/14, пункти 112 і 113, від 17 грудня 2020 року). Тому Суд не аналізуватиме питання, чи була суддя Ф. зобов'язана заявити самовідвід під час розгляду провадження у 2023 році.

49. Суд також вказує на зміст та підтекст листування між заявником і його представником, яке не залишає сумнівів у тому, що перший відчував, що він був вразливий до тиску з боку судді Ф. і побоювався результату кримінального провадження 2023 року щодо нього у випадку підтримання своєї заяви у Суді (див. пункт 26).

50. Однак, хоча той факт, що заявник перебуває у вразливому становищі, є надзвичайно важливим під час оцінки скарг за статтею 34 Конвенції, більшість обставин має полягати у діях або бездіяльності, які, як стверджувалося, становили неналежний тиск (див. практику, наведену у пунктах 39 і 40).

51. У цій справі заявник послався на виникнення умов його залежності від судді Ф. та Київського районного суду і зазначив, що йому було запропоновано «вирішення» кримінального провадження щодо нього в обмін на відмову підтримувати заяву, що перебувала на розгляді у Суді. Суд зауважує, що він не уточнив цей аргумент і не вказав, хто зробив таку пропозицію та за яких обставин (див. пункт 34).

52. Однак Суд вважає, що було б нереалістично очікувати, що докази «пропозиції», зробленої заявнику про відмову підтримувати його заяву за таких обставин, як у цій справі, можуть бути знайдені та подані. Водночас Суд готовий погодитися, що існує низка непрямих ознак того, що поведінка судді Ф. могла бути витлумачена як тиск на заявника з метою змусити його відмовитися підтримувати свою заяву. Зокрема, незважаючи на наявність серйозних сумнівів щодо неупередженості судді Ф., розглянутих у пунктах 45 – 47, вона продовжувала розглядати справу та одноособово ухвалювала рішення, які значно впливали на права заявника, включаючи його свободу (див. пункти 20 – 23). Крім того, Суд вважає достовірною версію подій заявника, згідно з якою лист з проханням не розглядати справу був реакцією на те, що він тлумачив, вочевидь, як навмисне створення ситуації тиску на нього.

53. У цьому контексті Суд нагадує про свій усталений підхід, згідно з яким «будь-яка форма тиску» включає, *inter alia*, неналежні непрямі дії або спілкування, спрямовані на те, щоб залякати або знеохотити заявників від підтримання скарги за Конвенцією або які мають «негативний вплив» на здійснення їхнього права на подання індивідуальної заяви (див. пункт 40). Він також зазначає, що невиконання Урядом держави-відповідача своїх процесуальних зобов'язань за статтею 34 Конвенції не обов'язково вимагає, щоб стверджуване втручання фактично обмежувало або мало якийсь відчутний вплив на здійснення права на подання індивідуальної заяви. Процесуальні зобов'язання Договірної Сторони за статтею 34 Конвенції повинні виконуватися незалежно від можливого результату провадження і таким чином, щоб уникнути будь-якого фактичного або потенційного «негативного впливу» на заявників або їхніх представників (див. рішення у справі «Яновец та інші проти Росії» [ВП] (*Janowiec and Others v. Russia*) [GC], заяви № 55508/07 та № 29520/09, пункт 209, ЄСПЛ 2013).

54. У цій справі, зважаючи на дуже специфічні факти та доводи сторін, Суд вважає, що існує достатньо елементів, які всі, взяті разом, роблять достовірним твердження заявника щодо «пропозиції», а також існує достатній непрямий доказ чинення неналежного тиску на заявника під час здійснення ним свого права на подання індивідуальної заяви усупереч вимогам статті 34 Конвенції.

55. Отже, було порушено це положення.

III. СТВЕРДЖУВАНЕ ПОРУШЕННЯ СТАТТІ 5 КОНВЕНЦІЇ

56. Заявник скаржився, посилаючись на пункт 1 статті 5 та пункт 1 статті 6 Конвенції, що тримання його під вартою із 28 серпня до 18 жовтня 2016 року було незаконним, оскільки воно було застосовано судом, який не був компетентним це робити. Посилаючись на пункт 4 статті 5 Конвенції, заявник також скаржився, що він не мав доступу до ефективної процедури перегляду законності тримання його під вартою протягом зазначеного періоду. Суд вважає, що ці скарги підлягають розгляду за пунктами 1 та 4 статті 5 Конвенції, які передбачають:

«1. Кожен має право на свободу та особисту недоторканність. Нікого не може бути позбавлено свободи, крім таких випадків і відповідно до процедури, встановленої законом:

...

(с) законний арешт або затримання особи, здійснене з метою допровадження її до компетентного судового органу за наявності обґрунтованої підозри у вчиненні нею правопорушення, або якщо обґрунтовано вважається необхідним запобігти вчиненню нею правопорушення чи її втечі після його вчинення;

...

4. Кожен, кого позбавлено свободи внаслідок арешту або тримання під вартою, має право ініціювати провадження, в ході якого суд без зволікання встановлює законність затримання і приймає рішення про звільнення, якщо затримання є незаконним.»

А. Прийнятність

57. Суд зазначає, що ці скарги не є ні явно необґрунтованими, ні неприйнятними з будь-яких інших підстав, перелічених у статті 35 Конвенції. Отже, вони мають бути визнані прийнятними.

В. Суть

1. Пункт 1 статті 5 Конвенції

58. Заявник підтримав свої доводи, викладені в формулярі заяви, і додатково стверджував, що апеляційний суд повинен був надіслати листа до Київського районного суду з поясненням необхідності

дотримання суддями процесуального законодавства (див. пункт 9). Він також додав, що матеріали справи першого провадження були передані до Білгород-Дністровського міськрайонного суду Одеської області зі значною затримкою; цей факт був підтверджений інформацією, розміщеною на вебсайті апеляційного суду (див. пункт 12).

59. Уряд визнав, що було допущено процесуальну помилку, яка призвела до того, що матеріали справи не були передані з апеляційного суду до компетентного суду вчасно. Уряд також зазначив, що Київський районний суд продовжив строк тримання заявника під вартою 22 серпня 2016 року з метою дотримання його права на регулярний перегляд питання законності тримання його під вартою. Ухвала про продовження строку тримання його під вартою була законною і відповідала вимогам пункту 1 статті 5 Конвенції.

60. Суд повторює, що вирази «законний» та «відповідно до процедури, встановленої законом» у пункті 1 статті 5 Конвенції по суті посиляються на національне законодавство та встановлюють зобов'язання забезпечувати дотримання його матеріальних і процесуальних норм. Хоча саме національні органи влади (зокрема суди) повинні тлумачити та застосовувати національне законодавство, відповідно до пункту 1 статті 5 Конвенції недотримання національного законодавства призводить до порушення Конвенції, тому Суд може та повинен розглянути, чи було дотримано такий закон (див., серед багатьох інших посилань, рішення у справі «Ассанідзе проти Грузії» [ВП] (*Assanidze v. Georgia*) [GC], заява № 71503/01, пункт 171, ЄСПЛ 2004-II). Для оцінки дотримання пункту 1 статті 5 Конвенції має проводитись принципова відмінність між *ex facie* недійсними ухвалами про тримання під вартою – наприклад, постановлені судом з перевищенням повноважень, або коли зацікавлену сторону не було повідомлено належним чином про судові засідання, – та *grima facie* дійсними та ефективними постановами про тримання під вартою, якщо тільки вони не були скасовані вищим судом. Ухвала про тримання під вартою вважатиметься *ex facie* недійсною, якщо помилка в ухвалі становила «грубе та очевидне порушення» у винятковому розумінні, визначеному практикою Суду (див. рішення у справі «Моорен проти Німеччини» [ВП] (*Mooren v. Germany*) [GC], заява № 11364/03, пункт 75, від 09 липня 2009 року з подальшими посиланнями).

61. Зрозуміло, що після того, як апеляційний суд передав справу до Білгород-Дністровського міськрайонного суду Одеської області 17 серпня 2016 року, Київський районний суд більше не мав повноважень продовжувати розгляд справи. Суд зазначає, що національне законодавство, яке регулює процедуру призначення компетентного суду для розгляду справи (див. пункт 28), виключає інші тлумачення цієї норми. На цей факт також вказував Апеляційний

суд Одеської області у своєму листі від 06 вересня 2016 року (див. пункт 9)

62. Зазначених міркувань достатньо для висновку Суду, що коли Київський районний суд продовжив строк тримання заявника під вартою 22 серпня 2016 року, він діяв з перевищенням повноважень, і розглянуте питання становить «грубе та очевидне порушення», яке за обставин цієї справи не могло бути виправлене національними апеляційним чи касаційним судами під час перегляду справи.

63. Отже, було порушено пункт 1 статті 5 Конвенції у зв'язку з незаконним триманням заявника під вартою з 22 серпня до 18 жовтня 2016 року.

2. Пункт 4 статті 5 Конвенції

64. Заявник стверджував, що він не мав ефективної процедури для оскарження законності тримання його під вартою на момент подій.

65. За обставин справи та з огляду на попередній висновок Суду, що тримання заявника під вартою на підставі ухвали суду від 22 серпня 2016 року було незаконним, Суд не вважає за необхідне окремо розглядати скаргу заявника за пунктом 4 статті 5 Конвенції (див., наприклад, рішення у справі «Роман Петров проти Росії» (*Roman Petrov v. Russia*), заява № 37311/08, пункт 60, від 15 грудня 2015 року).

IV. ЗАСТОСУВАННЯ СТАТТІ 41 КОНВЕНЦІЇ

66. Стаття 41 Конвенції передбачає:

«Якщо Суд визнає факт порушення Конвенції або протоколів до неї і якщо внутрішнє право відповідної Високої Договірної Сторони передбачає лише часткове відшкодування, Суд, у разі необхідності, надає потерпілій стороні справедливую сатисфакцію».

Шкода

67. Заявник вимагав 10 000 євро в якості відшкодування моральної шкоди.

68. Уряд заперечив проти цієї вимоги.

69. Зважаючи на обставини справи та характер встановлених порушень, Суд присуджує заявнику повну суму, яка вимагалася в якості відшкодування моральної шкоди, та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватися.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

1. *Постановляє*, що повага до прав людини вимагає від нього продовжити розгляд цієї заяви та відхиляє клопотання заявника вилучити цю заяву з реєстру справ Суду;
2. *Оголошує* заяву прийнятною;
3. *Постановляє*, що було порушено пункт 1 статті 5 Конвенції у зв'язку з незаконністю тримання заявника під вартою з 28 серпня до 18 жовтня 2016 року;
4. *Постановляє*, що держава не виконала свого зобов'язання за статтею 34 Конвенції не перешкоджати ефективному здійсненню права на подання індивідуальної заяви;
5. *Постановляє*, що немає потреби розглядати скаргу за пунктом 4 статті 5 Конвенції;
6. *Постановляє*, що:
 - (а) упродовж трьох місяців з дати, коли це рішення набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції, держава-відповідач повинна сплатити заявнику 10 000 (десять тисяч) євро та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватися, в якості відшкодування моральної шкоди, які мають бути конвертовані в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу;
 - (b) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначену суму нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти.

Учинено англійською мовою та повідомлено письмово 24 квітня 2025 року відповідно до пунктів 2 і 3 Правила 77 Регламенту Суду.

Віктор Соловейчик
(Victor Soloveytschik)
Секретар секції

Маттіас Гуйомар
(Mattias Guyomar)
Голова